

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-09-12

Diarienummer 0387/23

Handläggare

Linnea Nilsson

Telefon: 031-368 36 84

E-post: linnea.nilsson@kultur.goteborg.se

Kerste Broberg

Telefon: 031-368 32 64

E-post: kerste.broberg@kultur.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över motion av Ann Catrine Fogelgren (L), Pär Gustafsson (L) och Eva Flyborg (L) om att Göteborg ansöker att bli europeisk kulturhuvudstad 2029

Förslag till beslut

I kulturnämnden

1. Kulturnämnden avstyrker motion av Ann Catrine Fogelgren (L) med flera om att Göteborg ansöker att bli europeisk kulturhuvudstad 2029.
2. Kulturnämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som eget yttrande.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har översänt en motion av Ann Catrine Fogelgren (L), Pär Gustafsson (L) och Eva Flyborg (L) om att Göteborg ansöker att bli kulturhuvudstad 2029 till bland andra kulturnämnden för yttrande senast den 6 oktober. Motionärerna anser att Göteborgs position som kulturstad och destination för intryck och upplevelser bör försvaras, utvecklas och värnas. De menar också att flera tidigare kulturhuvudstäder inte bara upplevt ett framgångsrikt år, utan också kunnat dra nytta av varaktiga efterverkningar.

Kulturförvaltningen bedömer att motionens intention om att ”försvara, utveckla och värna Göteborgs position som kulturstad och destination för intryck och upplevelser” ligger i linje med Göteborgs Stads kulturprogram. Med god vana att stå värd för internationella evenemang har Göteborg infrastrukturen och beredskapen att kunna hantera en stor tillströmning av besökare. Kulturförvaltningen ser dock att det finns en högst begränsad tid att ta fram en komplett ansökan, då en första ansökan ska lämnas in den 2 januari 2024. En ansökan ska innehålla en långsiktig kulturstrategi som är förankrad bland invånare och lokala aktörer. För att ta fram en sådan strategi krävs en omfattande samordning mellan flertalet aktörer inom staden, näringslivet, regionen och det fria kulturlivet. EU har i sin guide till kandiderande städer lyft fram att de mest framgångsrika kulturhuvudstäderna påbörjat sina förberedelser två till tre år innan ansökan ska lämnas in. Att arbeta fram en ansökan förutsätter särskilt avsätta medel utöver nämndens nuvarande budgetram. Mot bakgrund av detta föreslås kulturnämnden att avstyrka motionen om att Göteborg ansöker att bli europeisk kulturhuvudstad 2029.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Att ta fram en ansökan som motsvarar EU:s krav, som är väl underbyggd och har en plan för genomförande är i sig resurskrävande och något som kandidaterande städer ofta ägnar sig åt under flera år. Många städer involverar invånarna i utformandet av ansökan och tillsätter även internationella projektledare som har erfarenhet av ansökningar om kulturprojekt i EU, processer som också vanligtvis påbörjas tidigt. Malmö stad hade år 2020 planer på att ansöka om att bli europeisk kulturhuvudstad 2029, och avsatte då 950 000 kronor enbart för att utreda möjligheterna att ansöka om att bli kulturhuvudstad.¹ Då en första ansökan behöver vara inlämnad hos Kulturrådet senast den 2 januari 2024 skulle ett beslut om att ansöka innebära att det återstår en kort tidsperiod för att ta fram en genomarbetad ansökan.

Skulle Göteborg i sin tur bli utnämnd till europeisk kulturhuvudstad kommer det krävas finansiering för såväl planering och genomförande av programmet i sig som marknadsföring och administration. Hur mycket resurser städer väljer att satsa på utnämningen varierar. Umeå satsade totalt 410 miljoner kronor på kulturhuvudstadsåret 2014, varav 100 miljoner kronor finansierades av kommunen. Stockholm satsade i sin tur 460 miljoner kronor på sitt huvudstadsår 1998, varav 200 miljoner kronor finansierades av kommunen (1997 års penningvärde). Övriga finansiärer har varit staten, regionen, sponsorer, stiftelser och fonder.

Som kulturhuvudstad erhålls ett visst stöd till projektet från EU. År 1985 motsvarade stödet som EU tilldelade kulturhuvudstaden 100 000 euro, medan stödet de senaste åren uppgått till drygt 3 miljoner euro. Det beror på att arrangemangen ofta blir alltmer ambitiösa. EU-bidragen utgör samtidigt fortsatt en liten del av vad det kostar att anordna en kulturhuvudstads arrangemang.

Utnämningen har samtidigt potential att generera inkomster inom turism och besöksnäring. Det kan också medföra fler arbetstillfällen och ökade intäkter från investeringar. Utöver detta tillkommer en nationell och internationell marknadsföring av staden som indirekt kan vara ekonomiskt gynnsam.

Bedömning ur ekologisk dimension

Ett stort projekt som ett kulturhuvudstadsår skulle innebära konsekvenser för miljön. Det handlar bland annat om de resurser som krävs för att bygga upp fysiska platser, en ökad energiförbrukning och ökade behov av transporter. Det kan förväntas bidra till en ökad tillströmning av turister, inte minst från andra europeiska länder då kulturhuvudstadsupplägget utgör ett EU-projekt. Hur de inresande besökarna väljer att ta sig till Göteborg har inverkan på hur mycket utsläpp de genererar.

Samtidigt finns möjlighet att via konst och kultur lyfta hållbarhetsfrågor och entusiasmera besökare. Ett rikt lokalt kulturutbud har också potential att bidra till att fler boende i området väljer att stanna i sin region istället för att själv resa långt bort.

Bedömning ur social dimension

Om Göteborg skulle ansöka och bli utnämnd till europeisk kulturhuvudstad finns potential att främja och marknadsföra kultur i staden och dess omnejd. En titel som kulturhuvudstad innebär en inramning som kan samla kulturevenemang och som medför

¹ Sydsvenskan (2020). Malmö tar nytt steg mot att bli europeisk kulturhuvudstad. 5 oktober 2020.

möjligheten att fler bestämmer sig för att ta del av kultur i området. Det kan innebära positiv publicitet för staden, fler möjligheter för invånare att delta i och mötas genom kulturevenemang samt fler tillfällen för kulturutövare att genomföra projekt.

Det innebär samtidigt en ökad förväntan på kultursatsningar, både för att kunna leva upp till titeln inför året i fråga och även på sikt för att säkerställa att kulturen inte slutar att prioriteras i staden så snart året är förbi. Det blir därmed en fråga om legitimitet. Det krävs också ett välgrundat arbete för att säkerställa att arrangemanget involverar hela staden och dess invånare. När Stockholm var europeisk kulturhuvudstad 1998 kritiserades projektet i efterhand bland annat för att de allra flesta programpunkterna tog plats i de centrala delarna av staden.²

Det finns också ett behov av att förankra arrangemanget i det fria kulturlivet. I Stockholms fall fanns bland kulturutövare en utbredd misstro mot kulturhuvudstadsprojektet som idé och fenomen, då det sågs som ett hot med det reguljära kulturlivet.³ För att kunna säkerställa att idén om att ansöka till kulturhuvudstad är välkommen bland lokala kulturutövare är det därmed lämpligt att först förankra idén där.

Bilaga

Remiss från kommunstyrelsen 2023-05-10: Motion av Ann Catrine Fogelgren (L), Pär Gustafsson (L) och Eva Flyborg (L) om att Göteborg ansöker att bli kulturhuvudstad 2029.

Expedieras till

Kommunstyrelsen.

² Statens kulturråd (2000:5). Kulturfestivaler och megaprojekt. Utvärdering av Kulturhuvudstadsåret 1998

³ Statens kulturråd (2000:5). Kulturfestivaler och megaprojekt. Utvärdering av Kulturhuvudstadsåret 1998

Ärendet

Kommunstyrelsen har översänt en motion av Ann Catrine Fogelgren (L), Pär Gustafsson (L) och Eva Flyborg (L) om att Göteborg ansöker att bli kulturhuvudstad 2029 till bland andra kulturnämnden för yttrande senast den 6 oktober.

Beskrivning av ärendet

En motion av Ann Catrine Fogelgren (L), Pär Gustafsson (L) och Eva Flyborg (L) har inkommit med förslag om att kommunstyrelsen ges i uppdrag att ansöka om att bli europeisk kulturhuvudstad 2029. I motionen står det att Göteborg har några av landets finaste kulturinstitutioner, en framgångsrik kulturskola, högkvalitativa kulturutbildningar, en betydande filmindustri och utgör en av UNESCO:s litteraturstäder. Motionärerna menar att Göteborgs position som kulturstad och destination för intryck och upplevelser ständigt behöver förvaras, utvecklas och värnas, och anser därför att Göteborg ska ansöka om att bli europeisk kulturhuvudstad 2029. I motionen lyfts att flera av städerna som har haft titeln inte bara haft ett framgångsrikt år, utan har kunnat dra nytta av varaktiga efterverkningar, genom ett ökat engagemang hos målgrupper som är mindre benägna att besöka eller delta, fler kulturupplevelser och ökad turism. Kommunstyrelsen har översänt motionen till kulturnämnden, Göteborg & Co och Business Region Göteborg för yttrande senast 6 oktober 2023.

Europeiska kulturhuvudstäder

Initiativet att utse europeiska kulturhuvudstäder startade år 1985 av EU, med syfte att lyfta fram den kulturella rikedom, mångfalden och gemenskapen i Europa och samtidigt bidra till en ömsesidig förståelse mellan europeiska invånare. Sedan 2011 utnämns varje år två städer från två olika medlemsländer till europeiska kulturhuvudstäder. Medlemsstaterna turas om att vara värdar för arrangemanget. Drygt 40 städer i Europa har hittills fått utnämningen. År 2029 kommer en stad i Sverige och en stad i Polen att utgöra europeiska kulturhuvudstäder.

Processen att välja städer startar runt sex år innan beslutet ska fattas. Senast den 2 december 2023 behöver de svenska städer som önskar bli europeisk kulturhuvudstad anmäla sitt intresse till Kulturrådet. En första ansökan ska sedan lämnas in till Kulturrådet senast den 2 januari 2024, och därefter en kompletterande ansökan senare under året. En grupp oberoende experter inom kulturområdet kommer sedan bedöma ansökningarna, men det är Europeiska rådet som utnämner städerna till europeiska kulturhuvudstäder.

Kriterierna för att utnämnas till europeisk kulturhuvudstad berör inte bara vad som görs i nuläget, utan handlar till stor del om vad som planeras i framtiden. En kulturhuvudstad ska ha ett program som bygger på kulturellt samarbete i Europa, engagerar invånarna i staden och dess omgivning samt ökar det internationella intresset för området.⁴ Det finns sex lika tungt vägande kriterier som juryn utgår från i utnämningen av europeiska kulturhuvudstäder:

- Bidrag till den långsiktiga strategin
- Den europeiska dimensionen
- Kulturellt och konstnärligt innehåll
- Förmåga att leverera

⁴ Kulturrådet. Europeiska kulturhuvudstäder. ([hämtad 2023-08-16](#)).

- Räckvidd
- Styrning

I kommande avsnitt om förutsättningarna i Göteborg kommer också en beskrivning av vilken betydelse som läggs in i kriterierna. Först följer en omvärldsbevakning som dels inkluderar historik från tidigare kulturhuvudstäder, dels en nulägesrapport om vilka svenska städer som kandiderar till kulturhuvudstad 2029 och hur deras processer sett ut.

Omvärldsbevakning

Sedan 1985 har drygt 40 städer fått utnämningen europeisk kulturhuvudstad. De första tio åren hade befolkningmässigt stora städer som Amsterdam, Paris, Madrid och Västberlin titeln men med åren, och i synnerhet de senaste åren, har allt mindre städer tilldelats utnämningen, trots att större städer också ansökt. År 2023 är tre städer kulturhuvudstäder (inga städer utnämndes 2021 till följd av pandemin). Det är Elefsina i Grekland, Timisoara i Rumänien och Veszprém i Ungern. En vanlig kritik som kommit, inte minst utifrån att två städer vanligtvis tilldelas titeln kulturhuvudstad varje år, handlar om att det blir mindre intressant att tilldelas utnämningen ju fler städer som får den. EU-kommissionens talesperson menar att det är oklart om det finns en borte gräns för hur många utnämningar som kan tilldelas men att det än så länge finns ett intresse för titeln.⁵

I Sverige är Stockholm och Umeå de två städer som hittills fått utnämningen.

Stockholm – europeisk kulturhuvudstad 1998

När Stockholm utnämndes till europeisk kulturhuvudstad 1998 var staden den fjortonde i ordningen, och den enda staden som fick titeln det året. Under ansökningsperioden 1992–1993 kom viss kritik kring det faktum att stadens politiker diskuterade nedskärningar på kulturområdet samtidigt som förberedelser för ansökan till kulturhuvudstad pågick.⁶ Inför 1998 hade Stockholm budgeterat 460 miljoner kronor för arrangemanget, där landstinget, staten, sponsorer, stiftelser, fonder och räntor bidragit till finansieringen. Stockholms stad stod själv för 200 miljoner kronor⁷ (1997 års prisnivå, omräknat till dagens penningvärde motsvarar summan ca 290 miljoner kronor).

En organisation startades för projektet som kallades K-98, som sedan avvecklades fyra månader efter årets avslut, något som fick kritik av Danmarks tidigare kulturminister som var initiativtagare till att Köpenhamn blev Europas kulturhuvudstad 1996.⁸ Det sågs som en risk att de kunskaper och idéer som dykt upp under året inte förvaltas vidare och att projektet varar under kulturhuvudstadsåret, men utan långsiktiga verkningar. I Kulturrådets utvärdering av Stockholms kulturhuvudstadsår konstaterades att kulturinstitutionerna fick ökade besök under 1998, men att besöken nästa år gick ned lika mycket. Kulturrådet riktade också kritik mot hur projektet genomfördes, då verksamheten var allt för koncentrerad till de centrala delarna av staden. Vidare konstaterade

⁵ P1 Kulturnytt (2019). Kulturhuvudstäderna allt mindre och dyrare. 13 maj 2019.

⁶ Dagens Nyheter (1993). Miljonförlust för Kulturhuset. Politikerna kräver grundlig redovisning av underskottet. 25 mars 1993; Dagens Nyheter (1992) Ta inte ett enda öre från det kulturella området. Omöjligt att göra Stockholm till Europas kulturhuvudstad och samtidigt säga att man inte vill satsa några pengar. 27 december 1992.

⁷ Dagens Nyheter (1997). Kulturstad K-98: Ett nätt kalas för en miljard. Kulturårssatsningen en av de mest påkostade. 19 oktober 1997.

⁸ Dagens Nyheter (1998). "K'98-kompetens går förlorad". Organisationen avvecklas. Risk att Stockholm gör om Köpenhamns misstag, anser fd kulturminister i Danmark. 29 oktober 1998.

Kulturrådet att satsningen inte medförde ett ökat deltagande i kulturlivet, att det fanns brister i planeringen och att styrelsen bedömdes vara ineffektiv.⁹

Umeå - europeisk kulturhuvudstad 2014

År 2014 tilldelades Umeå titeln europeisk kulturhuvudstad tillsammans med Riga i Lettland. Förberedelser påbörjades runt tio år tidigare och ansökan lämnades in 2008, då Umeå tävlade mot Gävle, Lund och Uppsala som också kandiderat till utnämningen. I Umeås ansökan framkom att staden valt att satsa totalt 410 miljoner kronor på huvudstadsåret, varav 100 miljoner kronor kom från kommunen. Planerade projekt inom kulturprogrammet beräknades kosta 300 miljoner kronor medan marknadsföring och administration beräknades till 110 miljoner kronor. Programmet innehöll punkter som berörde ändrade konsumtionsmönster, det nordliga rummet samt hade ett fokus på identitetsfrågor, genus och mångfald.¹⁰

Under året genomförde Umeå sitt program med drygt 1 000 evenemang. Enligt en rapport som tagits fram av Europeiska kommission utifrån en extern utvärdering av kulturhuvudstadsåret 2014 var det framför allt offentliga, snarare än privata, medel som finansierade programmet. Ingen av de båda kulturhuvudstäderna 2014 lyckades uppbåda de privata medel som de angivit som mål i sina ansökningar, och medel från den privata sektorn utgjorde mindre än 10 procent av de två kulturhuvudstädernas totala budget.¹¹

Umeå har under åren efter sin utnämning bibehållit en förhållandevis hög kulturbudget jämfört med resten av landet. Det har dock noterats en klyfta i kulturlivet mellan institutionerna och det fria kulturlivet, där institutionerna klarat sig bättre. Hos institutionerna fanns en struktur som enklare kunde omsätta den plötsligt ökade finansieringen till stor effekt.¹² Statskontoret har gjort en utvärdering av de statliga insatserna för kulturhuvudstadsåret i Umeå. I den konstaterades bland annat att den statliga medfinansieringen var ett betydelsefullt bidrag och att det är viktigt att säkerställa kompetensöverföring mellan kulturhuvudstäder inför nästa kulturhuvudstadsår 2029.¹³

Processer i svenska städer inför kulturhuvudstadsåret 2029

År 2029 kommer en svensk stad för tredje gången utnämnas till europeisk kulturhuvudstad. För närvarande har bara två städer anmält sitt intresse, nämligen Uppsala och Kiruna.¹⁴ Andra städer, såsom Malmö, Lund och Borås, har tidigare varit intresserade av att ansöka men senare valt att avstå på grund av att satsningen skulle bli för dyr.¹⁵ Nedan beskrivs kortfattat processerna i Malmö, Uppsala och Kiruna.

⁹ Statens kulturråd (2000:5). Kulturfestivaler och megaprojekt. Utvärdering av Kulturhuvudstadsåret 1998; Svenska Dagbladet (2007). Kulturhuvudstad satte för få spår. 26 maj 2007.

¹⁰ SVT Nyheter (2008). Så vill Umeå bli Europas kulturhuvudstad. 13 oktober 2008.

¹¹ Europeiska kommissionen (2015). Utvärdering av de europeiska kulturhuvudstäderna 2014 (Umeå och Riga). ([hämtad 2023-08-16](#)).

¹² P1 Kulturnytt (2019). Kulturhuvudstäderna allt mindre och dyrare. 13 maj 2019.

¹³ Statskontoret (2015:21). De statliga insatserna för kulturhuvudstadsåret i Umeå 2014.

¹⁴ Göteborgs-Posten (2023). Bara två städer vill bli ny kulturhuvudstad. 18 juli 2023.

¹⁵ P4 Uppland (2023). Notan för Kulturhuvudstadstiteln skrämd bort Borås – Uppsala kör på. 19 juli 2023; Sydsvenskan (2021). Vändningen: Lund skrotar tankar på att bli kulturhuvudstad. 29 september 2021; Sydsvenskan (2023). Definitivt nej till att Malmö ska bli europeisk kulturhuvudstad. 7 juni 2023.

Malmö

I Malmö har diskussionerna om en eventuell ansökan pågått under en lång tid. Under 2019 genomförde Malmös kulturförvaltning en förstudie om kulturhuvudstadsåret som landade i en rekommendation att gå vidare med processen. Året därpå beslutade Malmös kommunstyrelse att avsätta 950 000 kronor för att utreda Malmös möjligheter att ansöka om ett kulturhuvudstadsår, där en projektledare tillsattes och en styrgrupp bildades.¹⁶ Under hösten 2022 beslutade sedan det nytilträdde politiska styret att avstå från att gå vidare med planerna om att ansöka till europeisk kulturhuvudstad. Det berodde på det ekonomiska läget, då styret såg ett behov av att genomföra besparingar inom kulturområdet.¹⁷

Uppsala

I Uppsala beslutade kommunstyrelsen i januari 2021 att ansöka om att bli kulturhuvudstad 2029. I sitt arbete med att ta fram ansökan har kommunen samarbetat med Uppsala universitet.¹⁸ Ett stort fokus har legat på samverkan och utbyte med många olika parter. Under våren 2021 inleddes Forum 2029, ett samverkansprojekt där över 1 000 personer involverades i en rad workshops, konferenser och en enkätundersökning.¹⁹ Utöver en projektledare anställde kommunen under 2022 en redaktör för Uppsalas ansökan om att bli europeisk kulturhuvudstad och en internationell rådgivare med erfarenhet av liknande kulturprojekt.²⁰ År 2021 bedömdes Uppsalas ansökan kosta runt 250 000 kronor, medan genomförandet av ett eventuellt kulturhuvudstadsår beräknades uppgå till runt 260 miljoner kronor, varav 70 miljoner kronor finansieras av kommunen.²¹

Kiruna

I maj 2023 beslutade kommunfullmäktige i Kiruna att kommunen skulle ansöka om att bli kulturhuvudstad 2029. I samma beslut uppdrogs kommunledningsförvaltningen att ta fram en ekonomisk kalkyl för projektet, vilken ännu inte offentliggjorts. Satsningen mot ett europeiskt kulturhuvudstadsår beskrivs av kommunen själv vara en långsiktig strategi i hur kommunen ska arbeta med en kulturell utveckling och etablering av hållbara strukturer för ett attraktivt och levande samhälle.²² Det är också en strategi för att uppnå målet om att bli 2 500 fler invånare till 2030.

Förvaltningens bedömning

I följande avsnitt beskrivs förutsättningarna för att ansöka om att bli europeisk kulturhuvudstad 2029 inklusive förvaltningens bedömning. Analysen utgår från juryns sex utnämningsskriterier och EU:s guide till kandiderande städer.

¹⁶ Sydsvenskan (2020). Malmö tar nytt steg mot att bli europeisk kulturhuvudstad. 5 oktober 2020.

¹⁷ Sydsvenskan (2022). Malmö skrotar planerna på att bli europeisk kulturhuvudstad. 16 november 2022.

¹⁸ Uppsala kommun. Gemensam satsning mot Uppsala kulturhuvudstad 2029 ([hämtad 2023-08-16](#)).

¹⁹ Uppsala kommun. Forum 2029 – ett samverkansprojekt. ([hämtad 2023-08-16](#)).

²⁰ Uppsala kommun. Uppsalas kulturhuvudstadsårsprojekt stärks ytterligare ([hämtad 2023-08-16](#)).

²¹ SVT Nyheter (2021). Uppsala försöker bli kulturhuvudstad – igen. 14 januari 2021.

²² Kiruna kommun. Europeisk kulturhuvudstad 2029. ([hämtad 2023-08-16](#)).

Bidrag till den långsiktiga strategin

Enligt det första utnämningsskriteriet ska den kandiderande staden ha en kulturstrategi som beskriver såväl aktiviteter under kulturhuvudstadsåret som planering för åren som följer. Strategin ska vara framtagen redan vid ansökningstillfället. Strategin bör stärka kapaciteten inom den kulturella och kreativa sektorn och även utveckla långsiktiga samarbeten mellan de kulturella, ekonomiska och sociala områdena. Strategin bör också inkludera en analys av hur staden bedömer att titeln skulle påverka staden långsiktigt utifrån ett kulturellt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Strategin ska också innehålla beskrivningar av hur projektet ska bevakas och utvärderas.²³

Kulturförvaltningens bedömning: För Göteborgs del finns en högst begränsad tid att ta fram en sådan långsiktig strategi som motsvarar EU:s kriterier. Göteborgs Stads kulturprogram antogs av kommunfullmäktige 2013 och har en handlingsplan som gäller mellan 2023–2026. Att ta fram en ny långsiktig strategi behöver vara ett resultat av ett välgrundat arbete, förankrat i behoven hos stadens invånare och kulturlivets aktörer.

Den europeiska dimensionen

Enligt det andra kriteriet ska de planerade aktiviteternas innehåll och värden marknadsföra Europas kulturella mångfald, interkulturell dialog och öka den gemensamma förståelsen mellan europeiska medborgare. Vidare ska aktiviteterna vara inriktade på gemensamma aspekter inom europeiska kulturer, kulturarv och historia, såväl som europeisk integration och aktuella europeiska teman. Staden bör involvera europeiska konstnärer och samarbeta med aktörer och städer i andra länder. Vidare ska strategin vända sig till en bred europeisk och internationell publik.²⁴

Kulturförvaltningens bedömning: Då Göteborg är en stor stad med ett redan etablerat kulturliv finns goda möjligheter att attrahera en internationell publik. Hos stadens museer finns en vana att arbeta med exempelvis kulturarv och historia. Kulturförvaltningen bedömer dock att det finns vissa risker med att sätta ramar kring vilken typ av innehåll och vilka värden som ska främjas inom kulturområdet, detta i relation till den konstnärliga friheten och principen om armlängds avstånd.

Kulturellt och konstnärligt innehåll

Enligt det tredje kriteriet ska ansökan ha en tydlig och sammanhängande konstnärlig vision och strategi. Lokala kulturutövare och kulturaktörer bör involveras i såväl uppstart som genomförande av kulturprogrammet. Det bör finnas både en bredd och ett djup bland föreslagna aktiviteter. Här lyfts också möjligheten att kombinera lokalt kulturarv och traditionella konstformer med nya, innovativa och experimentella kulturuttryck.²⁵

Kulturförvaltningens bedömning: Även här gynnas Göteborg av att vara en etablerad kulturstad med möjlighet att generera ett engagemang och ett kulturprogram med såväl bredd som djup. Däremot hade det behövts mer tid inför en ansökan för att kunna möjliggöra en stark samverkan och förankring hos lokala kulturutövare.

²³ Kulturrådet. Call for submission of applications for the Union action “European Capital of Culture” for the year 2029 in Sweden. ([hämtad 2023-08-16](#)).

²⁴ Kulturrådet. Call for submission of applications for the Union action “European Capital of Culture” for the year 2029 in Sweden. ([hämtad 2023-08-16](#)).

²⁵ Kulturrådet. Call for submission of applications for the Union action “European Capital of Culture” for the year 2029 in Sweden. ([hämtad 2023-08-16](#)).

Förmåga att leverera

Enligt det fjärde kriteriet bör ansökan ha ett brett och starkt politiskt stöd och ett hållbart engagemang från såväl lokala som regionala och nationella myndigheter. Den kandiderande staden ska också ha en adekvat infrastruktur för åtagandet.

Kulturförvaltningens bedömning: Göteborg är en etablerad evenemangstad och har en god infrastruktur för en ökad mängd turister och aktiviteter. Däremot har det inte genomförts någon förstudie eller liknande utredning för att undersöka intresset och stödet hos andra parter, exempelvis Västra Götalandsregionen, för att Göteborgs Stad ska ansöka till att bli europeisk kulturhuvudstad 2029. Det är därmed oklart hur stort engagemanget i frågan är.

Räckvidd

I det femte kriteriet bedöms hur involverade lokalbefolkningen och civilsamhället varit i förberedelserna och genomförandet av ansökan. Vidare bedöms vilka möjligheter som skapas för olika samhällsgrupper att besöka eller själv delta i kulturaktiviteter. Det gäller bland annat barn, unga och marginaliserade grupper, så som minoriteter. Särskild uppmärksamhet ska ges till funktionshindrade och äldre när det gäller tillgänglighet till aktiviteterna i fråga. EU bedömer också den övergripande strategin för publikutveckling, med särskild koppling till utbildning och skolors medverkan.

Kulturförvaltningens bedömning: För Göteborgs del kommer det inte finnas tillräckligt med tid för att involvera invånare och civilsamhälle i det fall staden väljer att ansöka. När det gäller frågan om att skapa möjligheter för olika samhällsgruppers medverkan finns det redan i nuvarande kulturprogram och handlingsplan ett fokus på att öka delaktigheten och tillgängligheten för marginaliserade grupper.

Styrning

I det sjätte och sista kriteriet bedöms genomförbarheten i ansökans föreslagna budget och finansieringsstrategi. Här inkluderas planer om att söka stöd från EU och bedömningen ser över såväl förberedelsetiden som titelåret, utvärdering och planeringen framåt. Vidare bedöms projektets planerade styrning och planeringsstruktur, vilket bland annat involverar hur samarbete mellan lokala myndigheter och kulturutövare kommer att ske. Juryn bedömer även hur såväl allmänna som konstnärliga ledare planeras att utses samt deras handlingsplaner. Marknadsförings- och kommunikationsstrategier kommer också bedömas, och ska enligt kriterierna vara begripliga och tydliggöra att detta är ett EU-projekt. Vidare ska anställda inom projektet under genomförandefasen ha relevant erfarenhet och förmåga att planera, hantera och leverera kulturprogrammet under titelåret.

Kulturförvaltningens bedömning: För Göteborgs del finns det återigen begränsat med tid för att kunna ta fram en styrningsmodell och struktur som är välgrundad och förankrad hos fler aktörer än staden i sig. Kriterierna är långtgående och att ta fram en ansökan innebär ett behov av att involvera och samordna flera av stadens förvaltningar och bolag för att ta fram olika underlag och strategier.

EU:s guide för kandiderande städer

EU har tagit fram en guide för städer som överväger att kandidera till europeisk kulturhuvudstad.²⁶ Här lyfts såväl möjligheter som risker med att utnämnas till titeln, och

²⁶ Europeiska kommissionen. European Capitals of Culture 2020 to 2033. A guide for cities preparing to bid. ([hämtad 2023-08-16](#)).

syftar till att säkerställa att städerna har övervägt förutsättningarna och att projektet blir ett lyckat arrangemang.

I guiden lyfts ett antal frågor som bör ställas innan en ansökan görs, bland annat följande:

- Har staden kapacitet att vara värd för ett årslångt evenemang i den här skalan? Finns den fysiska infrastrukturen? Finns en aktiv kultursektor? Finns strategin för att utveckla nödvändiga internationella samarbeten? Finns intern kompetens för att genomföra projektet från förberedelse till genomförande och utvärdering?
- Är staden redo att röra sig bortom ”business as usual” inom kultursektorn? Är staden redo att utforska nya sätt att stötta kultur, interagera med kulturaktörer och andra sektorer inom stadslivet? Har staden råd att öka kulturinvesteringar för projektet och bibehålla satsningarna under åren som följer titelåret, för att kunna säkerställa legitimitet och kontinuitet?
- Är staden redo att öppna upp för Europa? Är staden villig att engagera sig i en dialog med övriga Europa och världen och reflektera över sitt bidrag till EU:s integrationsprojekt? Är staden redo att utforska och tillgängliggöra de rika och mångfaldiga kulturuttryck som finns utomlands och på kontinenten?

I EU:s guide framgår att staden bör kunna svara ja på samtliga frågor ovan för att vara rustad att ansöka och eventuellt utnämnas till titeln europeisk kulturhuvudstad.

Guiden lyfter också att de mest framgångsrika kulturhuvudstäderna har påbörjat sina ansökningsprocesser två till tre år innan ansökan ska lämnas in. Det krävs en kulturstrategi som är kopplad till stadsutvecklingsstrategin, något som tar tid att förbereda och börja genomföra. Bland kriterierna ingår att det finns ett engagemang med stadens invånare. Utöver kulturaktörer involverar många kandidatstäder skolor, universitet och civilsamhälle. Även privat sektor inom den kulturella och kreativa näringen bör enligt EU:s guide involveras, liksom att europeiska och internationella nätverk bör etableras. Kandidatstäder behöver tillsätta en projektgrupp och skapa ett engagemang i staden.

Vidare lyfter guiden bland annat att staden ska ha ett framtidsytande program. Det gör därmed ingen skillnad att staden för närvarande, eller förr, har eller har haft ett rikt kulturliv. Det handlar snarare om att vilja satsa på kulturen framåt. Att vara kulturhuvudstad innebär också ett långsiktigt åtagande, som kräver 6–7 år av hållbara, kontinuerliga satsningar.²⁷

Kulturförvaltningens bedömning: Medan Göteborg har en god infrastruktur för stora evenemang och bedöms vara redo att öppna upp för Europa, så behöver den andra punkten i punktlistans frågor ställas i relation till stadens kulturbudget. Kulturbudgeten har under många år varit i underkant för att kunna leverera och utveckla den befintliga verksamheten på ett hållbart sätt. I och med det ansträngda ekonomiska läget med pågående inflation är förutsättningarna än sämre för närvarande. För att satsningen ska upplevas legitim och leda till positiva effekter kommer det krävas omfattande resurser för åtagandet. I dagsläget bedömer kulturförvaltningen att det finns begränsade förutsättningar att genomföra projektet på ett värdeskapande sätt. Hur budgeten fördelas är dock en fråga om politiska prioriteringar.

²⁷ Europeiska kommissionen. European Capitals of Culture 2020 to 2033. A guide for cities preparing to bid. ([hämtad 2023-08-16](#)).

Som tidigare har lyfts finns också en begränsad tid att ta fram det underlag som EU efterfrågar och som juryns kriterier består av. Motionen bedöms gå upp för beslut i kommunfullmäktige tidigast i november 2023. Den 2 december ska de städer som avser att lämna in ansökan anmäla detta till Kulturrådet och den 2 januari 2024 ska en första ansökan lämnas in. Det innebär att det kommer finnas en dryg månad att ta fram en långsiktig strategi samt involvera och engagera invånare, kultursektorn och andra aktörer. EU rekommenderar i sin guide att påbörja processen två till tre år innan ansökan lämnas in. Kulturförvaltningen bedömer att det är en för kort tid för att ta fram en genomarbetad och välgrundad ansökan med tillhörande strategi.

Kulturförvaltningen har också stämt av motionens förslag med övriga remissinstanser. Både Göteborg & Co och Business Region Göteborg AB ställer sig negativa till förslaget till följd av bland annat de snäva tidsramarna och utmaningar i finansieringen. Styrelserna har dock inte fattat beslut än.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår förvaltningen nämnden att motionen avstyrks. Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden att översända förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

GÖTEBORGS STADS KULTURFÖRVALTNING

Anna Rosengren

Sofia Lubian

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Stab, kultur och samhällsutveckling

Handling 2023 nr 118**Motion av Ann Catrine Fogelgren (L),
Pär Gustafsson (L) och Eva Flyborg (L) om att
Göteborg ansöker att bli europeisk
kulturhuvudstad 2029**

I Göteborg har vi några av landets finaste kulturinstitutioner, varav flera i internationell världsklass. Konstmuseum, stadsteatern, symfoniker och operan är några av dem. Staden erbjuder unga som gamla fantastiska kulturupplevelser såväl på institutioner, fria scener och arenor. Vi har en framgångsrik kulturskola, många besök på bibliotek och flera högkvalitativa kulturutbildningar. Ett av Europas främsta kompanier för samtida dans har sin bas här och varje år samlas barn och unga på världens största musikläger, Side by Side, för att sjunga i kör och spela i orkester. Vi är en filmstad med en betydande filmindustri och en enastående filmfestival.

I staden finns många av landets kulturtidskrifter och flera förlag. Bokmässan är ledande i sitt slag och sedan 2021 är staden en av UNESCOs litteraturstäder. Ett beslut som har befäst Göteborg som en stad där litteratur, läsning och yttrandefrihet är något viktigt. Det är inte utan anledning som Göteborg blev först i landet med att vara en fristad för förföljda kulturarbetare för ett par decennier sedan. Göteborgs position som kulturstad och destination för intryck och upplevelser behöver ständigt försvaras, utvecklas och värnas. Ett steg i detta långsiktiga arbete är att Göteborg blir en Europeisk kulturhuvudstad. Initiativet som startade 1985 syftar att lyfta fram den kulturella rikedom, mångfalden och gemenskapen i Europa och bidra till ömsesidig förståelse. Under 2023 har staden möjlighet att ansöka om att bli kulturhuvudstad 2029 och vår uppfattning är att staden borde ansöka. Flera av städerna som har haft titeln upplevde inte bara ett framgångsrikt år, utan har även kunnat dra nytta av varaktiga efterverkningar. Bland annat har man sett ett ökat engagemang hos målgrupper som är mindre benägna att besöka eller delta, fler kulturupplevelser och ökad turism.

Stadens öppenhet mot omvärlden har genom sekel format och satt avtryck. Det är en utveckling som ska fortsätta och stärkas framåt, vilket är en bärande del i utnämningen. Genom att bli en Europeisk kulturhuvudstad får staden möjlighet att forma ett kulturliv som sprudlar av liv och rörelse även i framtiden, där kulturyttringarna är fria och många. Det är så vi bygger en modern stad, som är tillåtande, nyskapande och attraktiv.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige:

Kommunstyrelsen ges i uppdrag att ansöka om att bli europeisk kulturhuvudstad 2029.

Ann Catrine Fogelgren (L)

Pär Gustafsson (L)

Eva Flyborg (L)